

راهنمای فیلم سازی مردمی

بسیاری از قهرمانان جامعه‌ی ما، بدون گرفتن چند سطر خاطره از آن‌ها، از دنیا می‌روند. رخدادهای مهم فراوانی، قبل از ثبت شدن، به فراموشی سپرده می‌شوند. به این ترتیب، ما داریم از حق طبیعی «دسترسی به واقعیات تاریخ»، محروم می‌شویم و بسیاری از آثار هنری که می‌توانند در سطح جهان تاثیرگذار باشند، هرگز به تولید نمی‌رسند. شما می‌توانید با دوربین تصویربرداری دستی یا گوشی همراه، از سوژه‌های اطراف خود فیلم بگیرید، در بخش «فیلم ما» جشنواره مردمی فیلم عمار شرکت کنید و در نجات دادن سوژه‌ها از خطر فراموشی، سهیم باشید. در این صورت، اگر ده سال بعد یک فیلمساز بخواهد درباره آن سوژه فیلمی بسازد شما یک منبع خوب برایش ایجاد کرده‌اید.

آنچه پیش رودارید، مقدمه‌ای است برای «فیلم سازی مردمی» که در دو بخش محتوایی و تکنیکی مهیا شده است. شما می‌توانید با در نظر گرفتن این نکات، روایتی مناسب از سوژه‌ی خود تهیه کنید.

۱- انتخاب سوژه:

- سوژه‌های بکر در اطراف خودمان، جذابیت‌های زیادی را برای نشان دادن به دیگران دارند. از این ظرفیت‌ها نباید غفلت کرد. «مردم قهرمان»، مردم عادی‌ای هستند که اطراف ما زندگی می‌کنند و نسل جدید به راحتی می‌تواند با آن‌ها احساس همذات‌پنداری کند و به عنوان الگو انتخاب کند.

• **برای مثال**، پیرمرد نودساله‌ای که کفایش می‌کند، سوژه‌ی جالبی برای یک مستند کوتاه است و می‌تواند الگوی بسیار خوبی برای تشویق جوانان به کار کردن باشد.

3 2 1

1 2 3

00 18 40

- سوژه‌ها و موضوعاتی که گفته نشده اند یا کمتر گفته شده اند یا به صورت تحریف شده روایت شده اند در اولویت قرار دارند.

• مثلاً شهدای ترور و شهدای انقلاب اسلامی به خاطر اینکه کاری درباره آن‌ها تولید نشده نسبت به شهدای دفاع مقدس اولویت دارند.

- سوژه‌هایی که منابع گردآوری مستندات درباره آن در حال از بین رفتن هستند نیز نسبت به بقیه سوژه‌ها اولویت بیشتری دارند.

• مثلاً شهیدی که پدر و مادرش سلامت جسمانی خوبی ندارند و هر آن ممکن است دچار فراموشی شوند یا از دنیا بروند.

• بازماندگان وقایعی مثل **کشف حجاب رضاخانی** در شهرها و روستاها، یا **جنگ جهانی** که اکنون حداقل ۸۰ سال دارند و در عین حال برای تاریخ نگاری این واقعه تقریباً کاری صورت نگرفته است از اولویت بسیار بالاتری برخوردارند.

۲- مستند ساختن تصاویر: سعی کنید اگر تصویری می‌گیرید، در آن نشانه‌هایی باشد که فیلم شما را مستند کند.

مثلاً؛

- مصاحبه شونده در ابتدای گفت‌وگو، خود را به طور کامل معرفی کند و نسبت خود را با «شخصیت» یا «واقعه مورد نظر» شرح دهد.
- اگر اسنادی مانند عکس، وصیت‌نامه، دست‌نوشته و... وجود دارد به نحوی در فیلم استفاده شود.

۳- طراحی سوال: انتخاب سوالات مناسب، مهمترین بخش یک مصاحبه موفق است؛

- سوالات باید قبل از هر مصاحبه، آماده شده و روی آن فکر شده باشد.
- سوالات طوری طراحی شود که درباره یک واقعه یا شخصیت، در پایان مصاحبه پاسخ سوالاتی مثل «چه کسی»، «چه چیزی»، «چرا»، «چگونه»، «چه زمانی» و «کجا» معلوم شده باشد.

۴-روایت به جای تحلیل:

-اگر مصاحبه شونده در مورد یک «شخصیت» یا «مکان»، صحبت می‌کند، فقط خاطره و آنچه را اتفاق افتاده است از او بخواهید. در چنین مصاحبه‌هایی از تحلیلی شدن بحث باید پرهیز شود.

• برای مثال اگر شخصی می‌خواهد در مورد تظاهرات روزهای انقلاب، مطلبی را بیان کند، به جای اینکه بگوید مردم به خاطر امام آمده بودند باید بگوید از کجا چنین چیزی را فهمیده. مثلاً از روی پلاکارد نوشته‌ها و...

-در مصاحبه به جای کلی‌گویی، واقعیات عینی، به صورت دقیق و کمی شرح داده شود.

• برای مثال، به جای اینکه بگوییم جمعیت زیادی آمده بودند بگوییم چند نفر، یا مثلاً بگوییم از کجا تا کجا جمعیت حضور داشت یا مثلاً چند برابر سایر اجتماعات، جمعیت حضور داشت. وگرنه از عبارت «جمعیت زیادی برداشت‌های مختلفی

می‌شود داشت.

• به جای اینکه بگوییم فلانی فرد خیلی خوبی بود دقیقاً باید گفته شود چه کار می‌کرد و اهل چه کارهایی بود.

۱- تصویر:

- دوربین را به صورت صاف و تراز نگه دارید و بدون توجیه منطقی، از نماهای کج و غیرمتعارف استفاده نکنید. - یک سه پایه سبک و قابل حمل و نقل در بیشتر که سوژه از ما دور از و از حداکثر زوم استفاده میکنیم می تواند

کمک بزرگی در ثبت تصاویر بدون لرزش باشد.

- اگر با تلفن همراه فیلم برداری می کنید، آن را روی حالت «پرواز» قرار دهید تا دریافت تماس یا پیامک، باعث قطع ضبط فیلم نشود. همچنین حافظه‌ی گوشی را چک کنید که به اندازه‌ی کافی فضای خالی وجود داشته باشد و پر شدن حافظه، فرایند ضبط را قطع نکند. - دقت کنید که تصویر سوژه اصلی، حتماً واضح (فکوس) بوده و تار نباشد. برای این کار می توانید از تنظیمات دستی دوربین استفاده نمایید و یا با نورپردازی مناسب، سوژه را روشن کنید تا دوربین در تشخیص آن دچار اشتباه نشود.

- جز در موارد ضروری، از حرکت دادن مداوم و نابه‌جای دوربین، اجتناب کنید. سعی کنید با استفاده از اجسام ثابت مانند سکو، صندلی و... برای دوربین خود پایه‌ای تهیه کنید.

- منوی ضبط تصویر دوربین را در بهترین حالت ممکن قرار دهید. هرچه ابعاد بزرگ‌تری را در منو انتخاب کنید، تصاویر با کیفیت بالاتری ضبط خواهند شد.

- تا حد امکان، محل نشستن مصاحبه‌کننده نزدیک به دوربین باشد تا سوژه بتواند توجه بیننده را جلب کند و نگاهش بیرون از کادر نباشد.

• چنانچه سوژه در حین صحبت کردن، به چیزی در اطراف خودش اشاره کند، هرگز در همان لحظه دوربین را به سمت آن شیء نچرخانید، بلکه پس از اتمام مصاحبه، از آن شیء برای استفاده در تدوین، عکس بگیرید.

• برای مثال اگر سوژه، به قاب عکسی در اتاق دیگر اشاره می‌کند، بعد از اتمام مصاحبه، از آن قاب عکس، تصویر بگیرید تا هنگام تدوین، روی صحبت‌های مصاحبه‌شونده آورده شود.

- اگر سوژه در حالت «نشسته» قرار دارد، هیچ‌وقت به صورت «ایستاده» با او مصاحبه نگیرید، چراکه نگاه سوژه از پایین به بالا گرفته می‌شود و این کار تصویر را برای مخاطب، غیرقابل تحمل می‌کند. همیشه دوربین و سوژه را هم‌تراز در نظر بگیرید و تصویر گرفتن از بالا و پایین نسبت به سوژه را صرفاً اگر سناریویی برایش دارید انجام دهید.

- چنانچه سوژه، تحرک زیادی دارد، کادرهای شما نباید آن قدر بسته باشد که سوژه با کوچک‌ترین حرکتی، از کادر شما خارج شود.

- در تصویربرداری خود (به‌خصوص با گوشی همراه)، از زوم کردن (zoom) پرهیز کنید و برای نزدیک کردن و بستن کادر مورد نظر، خود دوربین را جلو و عقب ببرید.

- برای انجام مصاحبه، سعی شود تصویر بردار و مصاحبه کننده دو نفر باشند تا ضبط آن، با تمرکز بیشتری انجام شود.

- چنانچه در روبروی سوژه، از او فیلم می‌گیرید، سوژه را دقیقاً در وسط کادر قرار دهید و چنانچه از بغل (به حالت سه‌رخ یا نیم‌رخ) فیلم می‌گیرید، باید سوژه را بر اساس جهت نگاهش، در سمت راست یا چپ کادر قرار دهید. در این صورت فضای مقابل چشم‌های او را خالی بگذارید. این فضا را در اصطلاح «لوک‌روم» می‌گویند.

-از شلوغی کادر تصویر، پرهیز کنید. وجود اشیا غیر ضروری در تصویر، توجه بیننده را از سوژه‌ی اصلی منحرف می‌کند.
-هیچ وقت برای شروع ضبط، عجله نکنید و پس از اطمینان نسبت به آماده بودن کادر و سایر شرایط، ضبط را شروع کنید.
-برای قطع کردن ضبط، عجله نکنید. ضبط کردن را کمی بعد از اتمام کار، متوقف کنید نه بلافاصله بعد از آن. این کار باعث می‌شود تا هنگام تدوین، با مشکل ناقص بودن تصاویر مواجه نشوید.

۲- نور:

-حتی المقدور از قراردادن منبع نور مانند لامپ، پنجره، آینه‌ای که نور از آن منعکس می‌شود و... در کادر دوربین، خودداری کنید. این وضعیت، اغلب دوربین را (در حالت اتوماتیک) به اشتباه می‌اندازد و باعث خراب شدن تصویر می‌شود.
-با استفاده از منوهای تنظیم رنگ و نور، وضعیت مطلوب‌تر را انتخاب کنید و تا حد امکان از حالت‌های اتوماتیک استفاده نکنید.
-در صورت امکان، برای وضوح تصویر، در روشنایی روز و در حالتی که سوژه رو به نور است تصویر بگیرید. اگر تصویربرداری در شب انجام می‌شود، برای روشن کردن سوژه، تدبیری بیاندیشید. حتی می‌توانید یک چراغ قوه را رو به چهره سوژه روشن کنید و کاغذی جلوی چراغ بگذارید تا نور پخش شود.

۳- صدا:

- همانقدر که تصویر در مستند مهم است صدا نیز اهمیت دارد و چه بسا وقتی که تصاویر خوبی نگرفته ایم صدا بتونه این نقیصه رو پوشش بده.

- در صورت استفاده کردن از صدابُر (میکروفون) یقه‌ای برای سوژه، با پنهان کردن سیم صدابُر و هرچیز اضافه در زیر پیراهن سوژه، از مشخص بودن آن‌ها در تصویر، جداً خودداری کنید.

- برای ضبط صدا، با استفاده از امکانات موجود، بهترین صدای ممکن را ضبط

کنید. بهترین تصاویر هم در صورت نداشتن صدای مناسب، هرگز مفید و قابل استفاده نخواهند بود. در کارهای نیمه حرفه‌ای استفاده از صدابُر (میکروفون) متصل به دوربین ضروری است اما در کارهای مردمی شما می‌توانید صدای مصاحبه شونده را با رکورد ریا نرم افزار گوشی همراه (به شرط پوشش فرمت MP3) نیز ضبط کنید. برای این کار، رکورد ریا در نزدیکترین نقطه به صدای گوینده قرار دهید طوری که در تصویر دیده نشود. ولی در هر صورت، به ضبط شدن صدا با استفاده از دوربین، مطلقاً اکتفا نکنید، چون به خاطر فاصله با سوژه، صدایی که ضبط می‌شود به هیچ کارتان نخواهد آمد.

۴- تدوین

- فرض میکنیم شما تصویر برداریتون تموم شده و یک سری پلان دارید که به ظاهر هیچ ربطی به هم ندارن توی مرحله مونتاژ شما مجدداً مستند رو کارگردانی میکنین و با تصاویر در ظاهر غیر مرتبطیه داستانی رو روایت میکنین.

- مرحله تدوینه که تصورات ذهنی کارگردان همراه با استعداد فنی و قدرت تصمیم گیری تدوین کننده واقعیت تصویری پیدا میکنن.

- مونتاژ فیلمیه مرحله اساسی در سازندگی اثر به شمار میره که میتونه اون چیزی که کارگردان قصد بیانش رو داره به تصویر بکشه.